

Karel Prager - architekt, stavitel, vizionář

Author: SF/pb | Published: 25.10.2013

Karel Prager (1923 - 2001) byl jedním z nejvýraznějších tvůrců české architektury 2. poloviny 20. století. Architekt, který vstoupil do praxe v období tzv. socialistického realismu, se do popředí prosadil velmi záhy, již v první polovině 50. let. Mezi špičky české architektury se dostal v letech šedesátých, kdy se česká architektura zbavila planého historismu a vrátila se ke své tradici inženýrského oboru. Byla to sice doba nepříliš vyspělého stavebnictví, ale o to větších výzev.

Fasáda je pro dům kůže

Pro Karla Pragera architektura vždy znamenala postavený dům - pro dosažení tohoto cíle dokázal udělat mnoho. Nejen navrhnout zajímavý projekt, ale také vymyslet novou konstrukci, nový typ stavebního prvku - a v případě potřeby i prosadit jejich výrobu, byť třeba za cenu vzniku zcela nového výrobního závodu. Tak tomu bylo při stavbě Ústavu makromolekulární chemie, kde se poprvé objevily lehké závěsové panely vlastní české výroby. Na tomto projektu je patrné, že Pragerovým vzorem byl Ludwig Mies van der Rohe, jeho „méně je více“, ale především jeho pojetí fasády jako kůže, lehkého pláště, přehozeného přes konstrukci. A nešlo jen o obvodový plášť, ale také o lehké skříňové příčky, které dovozovaly nejen lehkou a rychlou montáž interiéru, ale také jeho velkou versatilitu podle potřeb.

Ústav makromolekulární chemie byl zřejmě nejvýraznější pražskou stavbou, která vyhlásila definitivní konec nešťastné etapě 50. let a která předznamenala, kde bude česká architektura následujících let nejsilnější - právě tam, kde bude rozvíjet nejen svou funkcionalistickou tradici, ale také klasické inženýrské školení svých tvůrců.

Praha jako téma

Největším tématem Karla Pragera, a jistě nejen kvůli jménu, byla Praha. Tam je realizována většina jeho staveb a tam také byly situovány i ty jeho projekty, které se nerealizovaly. Svou profesní dráhu ale nezačal v Praze - první jeho stavby lze najít ve Strakonících, v Ostravě či Košicích ...

Pragerovou první velkou stavbou v Praze se stala budova původně Federálního shromáždění, dnes Národního muzea. V zásadě rekonstrukce a dostavba památkově chráněného objektu bývalé burzy přinesla nevsední řešení v podobě „domu na domě“ - ojedinělou konstrukci čtyř Vierendelových nosníků nesených na čtyřech hlavních a dvou doprovodných štíhlých sloupech, elegantně spojující pečlivě oddělené staré a

nové. A nejen nosná konstrukce byla překvapivá. Také třeba první tzv. strukturální (tehdy zvaná terčová), čili zcela hladká skleněná fasáda, nové skříňové přičky. Překvapivá ovšem byla především nestárnoucí elegance objektu, od celkového pojetí až po poslední detail. To byl architektův způsob práce. „Federál“ Karla Pragera na tehdejší naší architektonické scéně postavil na nepřehlédnutelné místo. Následován byl souborem staveb ateliérů vedle Emauzského kláštera, souborem Matematicko-fyzikální fakulty v Tróji, byt ani jeden z těchto souborů nebyl nikdy zcela dokončen.

150 soutěží

Kromě staveb je v Pragerově portfoliu množství soutěží, včetně úspěšných zahraničních, jako např. na univerzitu v irském Dublinu (sám uváděl, že se účastnil asi 150 soutěží). A mnohé projekty určené především pro Prahu, ovšem nikdy nerealizované - Vědeckotechnické centrum, Státní knihovna, Centrum mezinárodního obchodu, překrytí kolejí Hlavního nádraží, přestavba Smíchova, návrh na nový typ zástavby v Košířích, nová Fakultní nemocnice na Karlově. A také projekt nové radnice pro Holešovice, nazvaný příznačně Pocta Josefu Havlíčkovi, kterého obdivoval. Mimo Prahu toho bylo zdánlivě málo - nejprve, ještě v době tzv. socialistického realismu obytné stavby v Ostravě či Strakoncích, experimentální dům v Otrokovicích. Později - kulturní dům ve Veselí nad Lužnicí a Březnici a nečekaný futuristický objekt rekreačního zařízení v Harrachově.

Od Národního divadla k Rudolfinu

Po roce 1990 K. Prager realizoval soubor rodinných domů v Kamenici a ve stejné době se nečekaně pustil do rekonstrukcí. Vlastně s nimi začal již dřív, když navrhl budovu Nové scény Národního divadla, kde ke spolupráci na ojedinělé skleněné architektonické plastice přizval Stanislava Libenského a Jaroslavu Brychtovou. Rudolfinum se díky jemu po dlouhé době probudilo, když na místo učeben otevřelo ve své severní části opět výstavní prostory - a přitom Pragerovy zásahy zůstávají spíše neviditelné, vše je podřízeno mistrovské architektuře Josefa Zítka a Josefa Schulze. Podobně je tomu v domě U černé matky boží, kubistickém klenotu od Josefa Gočára.

Jednou z jeho posledních realizací byl bytový soubor U Kříže v pražských Jinonicích, kde vytvořil ojedinělou komplex pohodlných, pohledných a přívětivých domů. I to, co již nestihl dokončit, patřilo oblasti bydlení - kruhový obytný dům, studie využití území bývalého ČKD ve Vysočanech a obytný soubor pro Řeporyje.

Foto NG:

Karel Prager

Makromolekulární ústav

Federální shromáždění

Emauzy

Nová scéna ND

U Kříže - obytný komplex

Výstava, která se koná při příležitosti nedožitých 90. narozenin Karla Pragera, představuje ucelený průřez architektonické tvorby v modelech, plánech i fotografiích. Exponáty jsou většinou zapůjčeny z archivu Architektonického studia Gama, který Karel Prager v roce 1967 založil. Nakladatelství Titanic připravuje publikaci „Karel Prager: Místo určuje děj“.

Výstava bude v NG - Veletržním paláci otevřena do 5. 1. 2014.

